

Enheten för avdelningsstab inspektion
Monica Björk 010 730 97 51

Delrapport regeringsuppdraget om tillsynsinsats med inriktning på nya sätt att organisera arbete

Regeringen har uppdragit åt Arbetsmiljöverket att genomföra ett pilotprojekt i form av en tillsynsinsats med inriktning på nya sätt att organisera arbete. Syftet är att få ökad kunskap om arbetsmiljön där arbete organiseras i nya former. Arbetsmiljöverket ska också ta ställning till om myndighetens befogenheter är tillräckliga för att kunna påverka arbetsmiljön inom nya organisationsformer.

I enlighet med regeringsuppdraget har vi påbörjat ett pilotprojekt för tillsyn av egenanställningsföretag och digitala plattformar som förmedlar arbetsuppdrag.

Bakgrund

Av regeringens arbetsmiljöstrategi 2016-2020 framgår att nya anställningsformer och andra nya sätt att organisera arbetet har vuxit fram som ett svar på behovet av flexibla lösningar på arbetsmarknaden. Utgångspunkten i arbetsmiljöstrategin är att nya sätt att organisera arbetet inte får ske på bekostnad av arbetstagares hälsa. Nya arbetsformer kan innebära såväl möjligheter som utmaningar ur ett arbetsmiljöperspektiv.

Dialog med parterna

Innan tillsynsinsatsen startade tillfrågades Svenskt Näringsliv, LO och Unionen om vilka erfarenheter de hade av egenanställningsföretag och digitala plattformar. Deras synpunkter togs tillvara när pilotprojektet planerades.

Beskrivning av organisationsformer

Vid Arbetsmiljöverkets förberedelser inför tillsynsinsatsen har vi erfarit att organiseringen av de nya arbetsformerna främst omfattar två former, egenanställningsföretag med egenanställda samt digitala plattformsföretag.

Egenanställningsföretag och egenanställda

Ett egenanställningsföretag förmedlar tillfälliga uppdrag/tjänster från olika uppdragsgivare. Den egenanställda kan erbjuda uppdragsgivare att utföra ett uppdrag/tjänst. Egenanställningsföretaget fakturerar de olika uppdragsgivarna, som regel mot viss provision. Egenanställningsföretagen ansvarar även för bokföring, momsredovisning, administration, inbetalning av arbetsgivaravgifter och pensionsavsättning med mera. Företaget betalar sedan ut ett nettobelopp som lön till de egenanställda. Den egenanställda behöver därmed inte ha F-skatt. En sådan lösning ger möjlighet för en person att fakturera utan att ha ett eget företag. De egenanställda är anställda på egenanställningsföretagets organisationsnummer. De egenanställda är spridda över landet medan egenanställningsföretagen oftast är belägna i storstäder. Exempel på uppdrag som de egenanställda utför kan vara matleveranser, hantverksuppdrag, utbildning och kulturarbete. Arbetstidens omfattning kan sträcka sig till allt från någon timme per månad till mer än heltid.

Egenanställningsföretag ska inte förväxlas med bemanningsföretag där arbetsmiljölagen är tydlig avseende ansvarsfördelningen gentemot arbetsgivare, inhyrare och arbetstagare.

Flera av egenanställningsföretagen menar att deras verksamhet ger personer som annars skulle stå utanför arbetsmarknaden möjlighet att arbeta på sina egna villkor. Det gäller både omfattningen på arbete och vilka uppdrag de kan utföra.

Digitala plattformsföretag

En digital plattform är ett forum för möte mellan den som behöver en tjänst och den som kan utföra tjänsten. En digital plattform kan beskrivas som en virtuell anslagstavla där lediga uppdrag utannonseras. Den egenanställda använder sig av plattformen för att skaffa ett visst avgränsat uppdrag. I en del fall går även löneutbetalningen via plattformsföretaget men det kan även utföras av ett annat företag som är knutet till plattformsföretaget. Detta är en växande arbetsform som sysselsätter många unga.

Tillsynsinsatsen

Arbetsmiljöverkets pilotprojekt genomför inspektioner och uppföljningar av inspektioner hos egenanställningsföretag och digitala plattformsföretag. Syftet med inspektionerna är dels att bygga kunskaper om vilka risker de anställda i dessa verksamheter exponeras för, dels ställa krav på åtgärder av de brister som framkommer vid inspektionerna. I samband med uppföljningar av inspektionerna bedöms om arbetsmiljölagstiftningen har kunnat tillämpas. I de fall

arbetsmiljölagstiftningen inte uppfylls handläggs ärendet vidare och beslut om förelägganden eller förbud utfärdas.

Arbetsmiljöverket planerar att genomföra totalt cirka 50 inspektioner inkl. uppföljningar inom ramen för pilotprojektet. Vi har vid flertalet genomförda inspektioner ställt krav på egenanställningsföretag att de ska följa arbetsmiljölagstiftningen och ha ett systematiskt arbetsmiljöarbete för sin verksamhet. Flera av företagen menar att det inte är möjligt att t.ex. göra riskbedömningar då de inte har kännedom om arbetsmiljön där uppdragen utförs. I de fall företagen anser att det inte är möjligt att uppfylla Arbetsmiljöverkets krav har de möjlighet att överklaga verkets beslut.

Fram till 31 december 2019 har 19 egenanställnings- och digitala plattformsföretag inspekterats. Flera av företagen anger i sin marknadsföring att de tar ett fullt arbetsgivaransvar för de egenanställda. I samband med inspektion kontrollerar Arbetsmiljöverket hur företagen tar arbetsgivaransvaret utifrån arbetsmiljölagstiftningen.

Utmaningar

Egenanställningsföretag och digitala plattformsföretag finns inom olika näringsgrenar t.ex. personaluthyrning, redovisning, postorder och databehandling. Av företagsregister framgår inte hur företagen organiserar sin verksamhet. Det medför svårigheter att ur den källan identifiera vilka företag som använder de nya sätten att organisera sin verksamhet. Arbetsmiljöverket har funnit andra, dock mer tidskrävande, sätt att identifiera dessa företag t.ex. via företagens marknadsföring, genom media eller via tips från aktörer inom området. Identifieringssvårigheten gör att företag som kunde ha varit lämpliga för tillsynsinsatsen inte bli besökta.

Den juridiska processen efter ett överklagande av Arbetsmiljöverkets beslut kan bli långdragen. Det kan innebära att överklagade ärenden inte har avgjorts vid slutrapporteringen av detta uppdrag. I nuläget är inga ärenden, inom ramen för pilotprojektet, överklagade.

För närvarande väntar vi dock på besked om eventuellt prövningstillstånd hos Högsta förvaltningsdomstolen i ett ärende från 2016 där ett egenanställningsföretag vägrat betala en sanktionsavgift för en egenanställd som utförde takarbete och saknade erforderlig skyddsutrustning. Kammarrätten avslag Arbetsmiljöverkets överklagande med hänvisning till att det saknades ett skriftligt avtal mellan den egenanställda och egenanställningsföretaget när arbetet utfördes. Bolaget påfördes därför ingen sanktionsavgift.

I de flesta fall finns ett avtal mellan parterna men det fanns inte i detta fall. Detta ärende ingår inte i pilotprojektet men bidrar till kunskapsbyggande för Arbetsmiljöverket.

Fortsatt arbete

Arbetsmiljöverket fortsätter att genomföra inspektioner av företag som organiserar arbete på nya sätt under 2020. Vid projekttidens slut ska identifierade företag lämpliga för pilotstudien vara inspekterade, framkommer arbetsmiljöbrister ställer vi krav enligt arbetsmiljölagen. Under hösten 2020 kommer Arbetsmiljöverket att analysera och sammanställa det underlag vi samlat in från dialog med parterna, erfarenheterna från inspektionerna samt tillämpliga juridiska ställningstaganden.

I samband med årsredovisningen 2020 kommer vi, i enlighet med regeringsuppdraget, att redovisa vilka kunskaper och erfarenheter om förhållanden i arbetsmiljö som vi fått genom tillsynsinsatsen. Rapporten kommer också att beskriva Arbetsmiljöverkets analys rörande myndighetens befogenheter att påverka arbetsmiljön i företag med dessa arbetsformer.